

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มีจุดหมายเพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของชุมชน และเพื่อศึกษาผลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยใช้เทคนิคกระบวนการสร้างอนาคตร่วมกัน มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ของศูนย์การเรียนรู้ฯ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยกระบวนการการมีส่วนร่วมสร้างอนาคตร่วมกัน(Future Search Conference = F.S.C) จำนวน 134 คน ประกอบด้วย

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากร/กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

สถานภาพของตัวแทนชุมชน	ประชากร/จำนวน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	10	4
ผู้นำทางศาสนา	2	2
สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลสบป่อง	2	2
ศิษย์เก่า	30	10
ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน)	6	2
ผู้ประกอบการที่ไม่มีตำแหน่งใดในชุมชน	30	10
ผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ	54	35
รวม	134	65

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน และผลของการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยใช้เทคนิคกระบวนการสร้างอนาคตร่วมกันดังนั้นในการกำหนด คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงเลือกบุคคลที่มีบทบาทในชุมชน บุคคลที่น่าเชื่อถือ เป็นแกนนำในชุมชน สามารถที่จะเป็นแบบอย่างให้กับคนในชุมชนได้ เพื่อเป็นการกระตุ้นเป็นการสร้างทัศนคติ และเพื่อให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยบุคคลดังกล่าวจะเป็นตัวแทนของศูนย์การเรียนรู้ เป็นเครือข่ายสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเข้ามามีบทบาท และเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนกับศูนย์การเรียนรู้ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ ผู้นำทางศาสนา สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อป่อง ศิษย์เก่า ผู้นำชุมชนได้แก่ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ปกครองของผู้เรียน และผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ จำนวน 65 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แผนการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสร้างอนาคตร่วมกัน แบบบันทึกผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group) แบบบันทึกจากการสังเกตพฤติกรรมแบบบันทึกการสัมภาษณ์ความคิดเห็นความพึงพอใจของตัวแทนชุมชนที่มีต่อการประชุมเชิงปฏิบัติการ และบันทึกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน จำนวน 3 ฉบับ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ฉบับที่ 1 แผนการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสร้างอนาคตร่วมกัน เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของชุมชน บันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสร้างอนาคตร่วมกันของศูนย์การเรียนรู้ เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของชุมชน เป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด

ตอนที่ 2 แผนการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสร้างอนาคตร่วมกันเพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของชุมชน การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การสังเกตพฤติกรรม และการสัมภาษณ์รายบุคคล ด้านปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย 3 ประเด็นที่ต้องการศึกษา คือการจัดการศึกษา

เทียบเท่าการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษาสายอาชีพ และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งได้กำหนดกิจกรรมไว้ 5 กิจกรรม คือ

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมรำลึก อดีต เป็นกิจกรรมที่ให้ตัวแทนชุมชน ครู บุคลากร และผู้ปกครองที่เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสร้างอนาคตร่วมกันเพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของชุมชน ทบสวนและเสนอภาพรวมเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ผ่านมาในระยะ 3 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2550 - 2552 ว่าศูนย์การเรียนรู้ฯ ได้ดำเนินการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ใน 3 ประเด็นที่กำหนดไว้หรือไม่ ดำเนินการแล้วเป็นอย่างไร ดังนี้

1. ดำเนินการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเทียบเท่าการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ดำเนินการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสายอาชีพ
3. ดำเนินการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมในช่วงปัจจุบัน

2.1 (ช่วงระดมความคิด) เป็นกิจกรรมที่ให้ตัวแทนชุมชน ครู บุคลากร และผู้ปกครองที่เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสร้างอนาคตร่วมกันเพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของชุมชน ได้ร่วมกันระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในปัจจุบัน โดยการแจ้งกิจกรรม ผลงานหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามประเด็นที่กำหนดไว้ 3 ประเด็น ดังนี้

- 2.1.1 ดำเนินการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเทียบเท่าการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2.1.2 ดำเนินการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสายอาชีพ
- 2.1.3 ดำเนินการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.2 ช่วงความภูมิใจและเสียใจ เป็นกิจกรรมที่ให้ตัวแทนชุมชน ครู บุคลากร และผู้ปกครองที่เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสร้างอนาคตร่วมกันเพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของชุมชน ได้ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในช่วงปัจจุบันว่ากิจกรรมใด

ที่ดำเนินการไปแล้วก่อให้เกิดความภูมิใจ และกิจกรรมใดดำเนินการไปแล้วก่อให้เกิดความเสียใจตามประเด็นที่กำหนดไว้ 3 ประเด็น ดังนี้

2.2.1 ดำเนินการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเทียบเท่าการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2.2 ดำเนินการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสายอาชีพ

2.2.3 ดำเนินการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมทุกข์ของศูนย์การเรียนรู้ฯ (อุปสรรคและปัญหา) เป็นกิจกรรมที่ให้ตัวแทนชุมชน ครู บุคลากร และผู้ปกครองที่เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสร้างอนาคตร่วมกันเพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของชุมชน ได้ร่วมกันเสนอปัญหาหรือทุกข์ของศูนย์การเรียนรู้ฯ ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตามประเด็นที่กำหนดไว้ 6 ประเด็น ดังนี้

3.1 ด้านการวางแผนการสอนและการเตรียมการสอน

3.2 ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.3 ด้านดำเนินการการใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ในกระบวนการจัดการเรียนรู้

3.4 ด้านดำเนินการการใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ในกระบวนการจัดการเรียนรู้

3.5 ด้านดำเนินการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยชุมชนมีส่วนร่วม

3.6 ด้านดำเนินการการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน

กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมการสร้างสรรค้อนาคต เป็นกิจกรรมที่ให้ตัวแทนชุมชน ครู บุคลากร และผู้ปกครองที่เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสร้างอนาคตร่วมกันเพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของชุมชนได้ ร่วมกันจัดสร้างเส้นทางเดิน(Road Map) หรือ แนวทางปฏิบัติของชุมชนในอนาคตเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์การเรียนรู้ฯ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มหรือมุมมองในอนาคตในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์การเรียนรู้ฯ ตามประเด็นที่กำหนดไว้ 3 ประเด็น ดังนี้

4.1 ดำเนินการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเทียบเท่าการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 ดำเนินการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสาขาอาชีพ

4.3 ดำเนินการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

กิจกรรมที่ 5 กิจกรรมการดำเนินการตามแผน เป็นกิจกรรมที่ให้ตัวแทนชุมชน ครู บุคลากร และผู้ปกครองที่เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสร้างอนาคตร่วมกัน เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของชุมชน ได้ร่วมกันนำเส้นทางเดิน(Road Map) หรือ แนวทางปฏิบัติของชุมชนในอนาคตเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์การเรียนรู้ฯ ที่ได้กำหนดไว้นำไปสู่การปฏิบัติตามประเด็นที่กำหนดไว้ 3 ประเด็น ดังนี้

5.1 ดำเนินการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเทียบเท่าการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5.2 ดำเนินการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสาขาอาชีพ

5.3 ดำเนินการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

กิจกรรมที่ 6 กิจกรรมการประเมินผลเป็นกิจกรรมที่ให้ตัวแทนชุมชน ครู บุคลากร และผู้ปกครองที่เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสร้างอนาคตร่วมกันเพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของชุมชน ได้ร่วมกันประเมินผลการดำเนินงานตามเส้นทางเดิน(Road Map) หรือ แนวทางปฏิบัติของชุมชนในอนาคตเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์การเรียนรู้ฯ โดยประเมินผลจากแบบสัมภาษณ์จากความคิดเห็นของตัวแทนชุมชนเกี่ยวกับรูปแบบในการจัดกิจกรรมตามโครงการสร้างอนาคตร่วมกันของผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

ฉบับที่ 2 แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของตัวแทนชุมชนที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ โครงการสร้างอนาคตร่วมกันของผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วยรายการสังเกต คือ ความตระหนักในปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ประสิทธิภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างจริงจังและมีเหตุผล การมีส่วนร่วมในการสรุปปัญหาและกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ในอนาคต และความกระตือรือร้นในการที่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามแนวทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ กำหนดไว้ 5 ระดับ คือ

ระดับ 5 ดีมาก	หมายถึง พฤติกรรมที่สามารถทำได้อย่างมั่นคง สม่าเสมอ และแสดงความก้าวหน้าอย่างชัดเจนต่อเนื่อง
ระดับ 4 ดี	หมายถึงพฤติกรรมที่สามารถทำได้อย่างมั่นคง สม่าเสมอ และแสดงให้เห็นความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง
ระดับ 3 ปานกลาง	หมายถึงพฤติกรรมที่สามารถทำได้อย่างมั่นคง สม่าเสมอ
ระดับ 2 พอใช้	หมายถึงพฤติกรรมที่สามารถทำได้อย่างมั่นคง แต่ไม่สม่าเสมอ
ระดับ 1 ปรับปรุง	หมายถึงพฤติกรรมที่สามารถทำได้บางส่วน และต้องการการส่งเสริม

ฉบับที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นความพึงพอใจของตัวแทนชุมชนเกี่ยวกับแนวทางในการจัดกิจกรรมตามโครงการสร้างอนาคตร่วมกันของผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ใช้วัดผลหลังจากการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนแล้ว แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์จากความคิดเห็นความพึงพอใจของตัวแทนชุมชนเกี่ยวกับแนวทางในการจัดกิจกรรมตามโครงการสร้างอนาคตร่วมกันของผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ภายหลังจากการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนแล้ว

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อดี ปัญหา อุปสรรคข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและประสบการณ์ ด้านการศึกษาเทียบเท่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ด้านการจัดการศึกษาสาขอาชีพ และด้านการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วม และกิจกรรมที่ชุมชนได้ดำเนินการ ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน

แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน	ปัญหาการมีส่วนร่วม	กิจกรรมที่ชุมชนได้ดำเนินการ
1. การศึกษาเทียบเท่าระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 1.1 การศึกษาสายสามัญ 1.2 การศึกษาแบบบูรณาการ สำหรับชุมชนบนพื้นที่สูง		
2. การศึกษาสายอาชีพ 2.1 การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ 2.2 อาชีพระยะสั้น 2.3 การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ อาชีพ		
3. การศึกษาตามอัธยาศัย 3.1 ทักษะชีวิต		

วิธีสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. การสร้างเครื่องมือ ฉบับที่ 1 แผนการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการ
สร้างอนาคตร่วมกันของผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ มีวิธีการสร้างดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวในการ
สร้างแผนการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสร้างอนาคตร่วมกัน ของผู้เรียนในศูนย์
การเรียนรู้ฯ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

1.2 วิเคราะห์ลักษณะของข้อมูลที่ต้องการจากวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3 กำหนดรูปแบบและทำการสร้างแผนการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
สร้างอนาคตร่วมกันของผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ และ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group
Discussion)

1.4 เขียนแผนการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสร้างอนาคตร่วมกันของผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ฉบับร่าง

1.5 นำแผนการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสร้างอนาคตร่วมกันของผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ไปปรึกษาคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และให้ข้อเสนอแนะแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข

1.6 ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแผนการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสร้างอนาคตร่วมกันของผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

1.7 ทำการปรับปรุงแผนการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสร้างอนาคตร่วมกันของผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บข้อมูลในการวิจัย

1.8 นำแผนการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสร้างอนาคตร่วมกันของผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. การสร้างเครื่องมือ ฉบับที่ 2 แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของตัวแทนชุมชนที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการโครงการสร้างอนาคตร่วมกันของผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งกำหนดประเด็นในการสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของตัวแทนชุมชนไว้ ดังนี้ ตระหนักในปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ประสิทธิภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างจริงใจและมีเหตุผล มีส่วนร่วมในการสรุปปัญหาและกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในอนาคต และมีความกระตือรือร้นในการที่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามแนวทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ มีวิธีการสร้างดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวในการสร้างแบบสอบถาม

2.2 วิเคราะห์ลักษณะของข้อมูลที่ต้องการจากวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.3 กำหนดรูปแบบ กำหนดข้อคำถาม และทำการสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง

2.4 นำแบบสัมภาษณ์ไปปรึกษาคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และให้ข้อเสนอแนะแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข

2.5 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบข้อคำถามในแบบสอบถาม พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา

2.6 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจทานแก้ไขเนื้อหา ความถูกต้องด้านภาษา และความเหมาะสมของเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.7 นำเครื่องมือไปปรับปรุงแก้ไข และนำเสนอเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งหนึ่ง

2.8 นำเครื่องมือที่สมบูรณ์แล้วไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.9 ประมวลผลข้อมูลที่ได้จากโดยใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ และจากบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการตามโครงการสร้างอนาคตของผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อให้ได้ปัญหาของการมีส่วนร่วมของชุมชน และผลของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน

3. การสร้างเครื่องมือฉบับที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็น ความพึงพอใจของตัวแทนชุมชนเกี่ยวกับแนวทางในการจัดกิจกรรมตามโครงการสร้างอนาคตร่วมกันของผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ใช้วัดผลหลังจากการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนแล้ว มีวิธีการสร้างเครื่องมือ

3.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวในการสร้างแบบสอบถาม

3.2 วิเคราะห์ลักษณะของข้อมูลที่ต้องการจากวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.3 กำหนดรูปแบบ กำหนดข้อคำถาม และทำการสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง

3.4 นำแบบสัมภาษณ์ไปปรึกษาคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และให้ข้อเสนอแนะแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข

3.5 ทำการปรับปรุงข้อคำถามในแบบสอบถามให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์

3.6 นำแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูลในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขออนุญาตราชการจากวิทยาลัยแม่ฮ่องสอนถึงผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลสบป่อง และผู้ใหญ่บ้านน้ำบ่อสะเป เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ขอความร่วมมือ ขอความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวก

สะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และทำหนังสือถึงวิทยากรผู้มีความรู้ความชำนาญในการใช้เทคนิคการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน เป็นวิทยากรบรรยายพิเศษในการจัดกิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการตามโครงการสร้างอนาคตของผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. ติดต่อกำหนดนัดหมาย วันเวลาในการจัดกิจกรรมตามโครงการการประชุมเชิงปฏิบัติการตาม โครงการสร้างอนาคตร่วมกันของผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการในโครงการการสร้างอนาคตของผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ พร้อมกับบันทึกผลที่ได้ในแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

4. นำแผนที่ได้จากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในโครงการการสร้างอนาคตร่วมกันของผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ ไปดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2552 - วันที่ 31 สิงหาคม 2553

5. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล บันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ตามแผนการประชุมเชิงปฏิบัติการในโครงการการสร้างอนาคตร่วมกันของผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ และแบบสอบถามด้วยตนเอง

6. สัมภาษณ์ความคิดเห็น ความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการตามโครงการสร้างอนาคตของผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ โดยผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ และจากบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ ตามโครงการสร้างอนาคตของผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียด ดังนี้

6.1 ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) โดยผู้วิจัยเข้าไปทำกิจกรรมด้วยกันกับกลุ่มตัวอย่าง จนกระทั่งเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของกลุ่มตัวอย่างตามที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาซึ่งในการสังเกตนั้นได้กำหนดประเด็นการซักถามและการจดบันทึกข้อมูล (Note taking) ด้วยอย่างละเอียด

6.2 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ใช้ควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจธรรมชาติ วัฒนธรรม ระบบคิด วิธีการ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายและเนื้อหาสาระที่ผู้วิจัยต้องการจะศึกษาโดยเตรียมคำถามกว้างๆ มาล่วงหน้า และใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) การตะล่อมกล่อมเกลา (Probe) เป็นการซักถามที่ล้วงเอาส่วนลึกของความคิดออกมาและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) โดยกำหนดตัวผู้ตอบบางคนแบบเจาะจงเพราะมีข้อมูลที่ดี ลึกซึ้ง กว้างขวางเป็นพิเศษ รวมถึงการเงี่ยหูฟัง (Eavesdropping) จากคำสนทนาของผู้อื่น โดยผู้วิจัยไม่ต้องตั้งคำถามเอง ตลอดจนการสนทนากลุ่ม

(Focus Group Discussion) โดยการจัดกลุ่มสนทนา ประมาณ 8 - 12 คน ที่มีคุณลักษณะบางประการ คล้ายคลึงกัน

6.3 บันทึกเสียงการสนทนาในทุกกิจกรรม เพื่อเก็บข้อมูลทุกประเด็น ซึ่งผู้วิจัยอาจบันทึกได้ไม่ครบถ้วน

6.4 การตรวจสอบข้อมูล เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงได้ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยพิจารณาแหล่งเวลาแหล่งสถานที่และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกันคือถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่และถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยใช้วิธีสังเกตควบคู่ไปกับการซักถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive) และนำเสนอข้อมูล ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา นอกโรงเรียนของชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการตามโครงการสร้างอนาคตของผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ฯ แบบสังเคราะห์การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การระดมสมอง การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละและนำเสนอโดยการบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive)

วัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 2 ศึกษาผลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา นอกโรงเรียน โดยใช้เทคนิคกระบวนการสร้างอนาคตร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การระดมสมอง การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน หลังจากการนำเอาข้อมูลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปทดลองใช้ โดยผู้วิจัยกำหนดการสังเกตไว้ในหลายเหตุการณ์และได้ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าแล้วนำมาเขียนเป็นประโยคเป็นข้อความเพื่อสร้างข้อสรุปตามกรอบแนวคิด และเพื่อตอบปัญหาของการวิจัย โดยข้อมูลที่ไม่ต้องการจะไม่นำเอามาวิเคราะห์ด้วย แล้วนำเสนอในรูปแบบของการบรรยายเชิงพรรณนา